

Spørreliste nr. 166

HANDEL - NØDVENDIGHET OG FORLYSTELSE

Norsk etnologisk gransking har en del eldre spørrelister om ulike former for handel. Denne listen tar opp først og fremst ulike former for handel **i vår tid**. Meningen er å få **fyldige eksempler** på hvor og hvordan et hushold skaffer seg det de trenger i konsumpsjonssamfunnets tid. Har husholdet ditt tidligere vært større, kan du gjerne fortelle om den gang.

Legg merke til at når vi nedenfor skriver "du" så mener vi husholdet.

Les igjennom hele listen før du svarer. Har du foto, eldre eller fra nåtiden, som kan illustrere "handel", ber vi deg om å sende inn disse (eller negativene). Angi om det er **gave** eller om du vil ha de i retur etter avfotografering!

Denne listen sendes ikke bare til NEG's ordinære medarbeidere, men også til et tilfeldig utvalg mennesker i de største byene. Dere alle – lykke til!

Anne Moestue og Göran Rosander

1. Husholdet

Hvor stort er husholdet (eller *var* husholdet, dersom du skriver om litt eldre tid)? Fortell om medlemmene, deres evt. yrke og alder. Har husholdets yrkesarbeidende medlemmer normal arbeidstid? Er du selv engasjert i varehandel? På hvilken måte? Finnes det husdyr/kjæledyr? Har husholdet bil?

Hvis du bor grisgrendt – hvor langt er det til nærmeste dagligvarehandel? Til større sted?

2. Dagligvarehandel

Planlegging

Har du et fast matbudsjett? Fører du regnskapsbok for dagligvare-innkjøp (eller for *alle* innkjøp)? Hvor lenge har du gjort det? Hvor detaljert føres regnskapene? Fortell gjerne – om du kan – omtrent hvor mye du handlet for i fjor. (Vi er interessert i å kopiere detaljerte regnskapsbøker.)

Planlegger du innkjøpene nøye? Pleier du regelmessig å skrive huskelister for dagligvarer? Holder du deg til listen... eller blir det mye impulsjøp?

Butikker og handlerutiner

Hvem i husholdet gjør for det meste større innkjøp, kjøper ferskvarer, foretar tilfeldige kompletteringsinnkjøp? Hvor ofte? Når på døgnet?

Vi vil gjerne at du forteller om ditt vanligste innkjøps- og handlemønster **når det gjelder dagligvarer**. Fortell om hvilken type salgssteder du vanligvis bruker, og hvilke du bruker bare nå og da.

- privat kolonialbutikk
- butikk-kjeder
- Samvirkelaget
- kvelds- og nattåpen butikk
- bensinstasjon
- spesialbutikker av typen slakter, fiskebutikk, ostebutikk, bakeri
- helsekostbutikk
- torghandel

Kan du fortelle hvorfor du velger nettopp **den** butikken, hvis du har valgmuligheter? Har du sluttet å bruke visse butikker? Hvorfor? Har du motforestillinger mot visse typer butikker?

Har du kjøpmann som bringer varene hjem til deg? Koster det ekstra?

Hvor ofte reiser du og gjør innkjøp i større kjøpesentre? Hvem pleier du å dra dit sammen med?

Har du mulighet for å handle på salgssteder som ikke er åpne for alle (f.eks. engros-utsalg)?

Har du sans for litt "finere" matbutikker? Betaler du gjerne litt mer for å handle der?

Kjøper du visse varer direkte fra produsenten; f.eks. hele lam, reinsdyrstek, rakefisk, poteter, økologisk dyrkede grønnsaker? Henter du dem selv, eller blir de bragt? Kommer varene hjem til deg "automatisk" (f.eks. "fiskebil" som parkerer på sentral plass)? Handler du dagligvarer på postordre (f.eks. syltetøy)?

Mange forbinder barndommens butikkbesøk med lukt-opplevelser; landhandelen, bakeren, kaffebutikken hadde sin egen atmosfære. I dag finnes det også butikker med orientalske matvarer som gir "kiling i nesen". Fortell om opplevelser der lukter og stemning var/ er del av kjøpegleden!

Prisbevissthet

Er du prisbevisst? Vet du hva de vanligste dagligvarer koster? Er du nøye med hvilken kvalitet du får for prisen? Er du villig til å betale litt ekstra for god service?

Leser du annonser eller reklameblad om dagligvarer? Utnytter du ofte tilbud? Reiser du lang vei for å utnytte "lokkepriser"? Kjøper du da mye og legger opp et forråd?

Har du skaffet kundekort som gir lavere priser i visse butikker? Utnytter du den bonus på årets innkjøp som f.eks. medlemskap i Samvirkelaget gir? Utnytter du regelmessig rabattkuponger, tilbud om premie ved rask bestilling o.l.? Hva syns du om slike lokkemidler?

Kvier du deg for å klage eller reklamere? Har du gjort det? Fortell.

3. Annen handel

Handel i spesialforretninger

Handel i *matvarebutikker* med begrensede varetyper er behandlet ovenfor. Her sikter vi til innkjøp av andre vareslag.

Studerer du aktuelle annonser, prislister og kataloger før du handler? Leser du reklametrykk som du får i postkassen? Leser du i "Forbrukermagasinet" eller snakker du med bekjente før du kjøper større ting?

Utnytter du ofte salg? Prøver du å være der når salget åpner? Fortell gjerne om dine opplevelser.

Har du faste butikker der du *regelmessig* kjøper dine klær og sko? Hva heter de? Tar du vanligvis med deg en "rådgiver" når du kjøper klær? Hender det at du kjøper klær i bruktbutikker? Eller fra handelsreisende som av og til selger ut visningsklær? Fortell om dine erfaringer.

Har du visse butikker der du er fast kunde og blir gjenkjent? Får du spesiell service?

Spesielle handleformer

Her nedenfor vil vi at du også forteller om forholdene så langt tilbake som du husker.

Hva er dine erfaringer når det gjelder gatesalg? Har du ofte besøk av dørselgere eller omreisende handelsfolk? Hva tilbyr de? Har de varelageret med, eller bare prøver for bestilling, f.eks. bøker? Har du kjøpt noe på den måten? Var du fornøyd med kjøpet?

Handler du på postordre? Hvor ofte – hvilke varer? Hva er dine erfaringer?

Kjøper (selger) du gjennom avisannonser? Hvor ofte? Hvilke varer? Bruker du da lokal- eller riksavis? Fortell gjerne utførlig. Har du kjøpt varer gjennom TV?

Har du handlet kunstgjenstander på galleri, i antikvitetshandel eller direkte fra en kunstner?

Har du regelmessig besøkt markeder? Hvilke? Som kunde eller evt. som selger? Pleier du å kjøpe noe? Har du erfaringer fra klokke- eller hestekjøp? Bli eller ble slik handel avsluttet med dram/kjøpskål eller håndslag?

4. Betalingsmåte

Handler du oftest kontant, med kontokort, "på bok"? Hender det at du tilfeldig handler "på krita"? Pleier du å kjøpe på avbetaling? Hva slags varer? Hva synes du om det, er det positivt eller negativt?

Har du deltatt i byttehandel (vare mot vare; vare mot service eller tjeneste)? Ofte? Fortell.

5. "Handelsturisme"

Har du deltatt i lengre utflukter i bil eller leid buss *innenlands* med direkte formål å handle f.eks. klær eller tekstiler? Hvem arrangerte? Fortell nærmere om en slik reise.

Har du vært med på arrangerte bussturer hvor målet var severdigheter, men hvor det var varedemonstrasjoner underveis? Kjøpte du noe?

Utnytter du fordelaktig grensehandel i *Sverige eller Finland*? Bor du innen en times bilkjøring fra grensen? Har du reist dit på gruppereise i buss? Arrangør? Hva har du vanligvis kjøpt? Har du reist til *Danmark* med hovedformål å handle der eller på båten?

Har du kjøpt dagligvarer (f.eks. hermetikk) i større mengde på reise på *kontinentet* (andre verdensdeler)? Har du kjøpt kostbare ting i utlandet (f.eks. pels, kamera, smykker)? Har du sydd deg dress eller andre klær utenlands? Var du fornøyd?

Kjøper du "kvoten" av tobakk og alkohol ved utenlandsreiser?

6. Handelens "gråsoner"

Har du blitt snytt noen gang? Fortell.

Hvis ekspeditøren regner feil til din fordel – retter du ham eller henne? Hendte det at du, som så mange andre, nasket eller rappet noe som barn?

Har du uskyldig blitt tatt i butikk-kontroller, f.eks. at det har "pepet" når du gikk ut? Hvordan reagerte du – og personalet?

Hender det at du gjør små "smugleforsøk" (sprit, vin, sigaretter)?

7. Handel som forlystelse

Hva slags handel er plikt – og hva er fornøyelse?

Hvor vanlig er det at du pruter? På hvilke varer? I spesielle butikker eller f.eks. ved salg? Er det blitt til en "sport"? Lykkes du? Hender det at du pruter for moro skyld uten å ha planer om å kjøpe? Fortell om erfaringer – her hjemme og i utlandet.

Pleier noen i husstanden å se mye i butikkvinduer som tidsfordriv? Går du noen gang i byen for å se i butikker eller prøve f.eks. klær,

selv om du ikke er ute etter å kjøpe noe spesielt? Gjør du det i utlandet? Fortell.

Mange reiser til kjøpesentre eller til store spesialforretninger ikke bare for å handle, men også for å "se på folk" og "se på varer". Hender det at du gjør det? Er hele familien med? Fortell.

Hvis det er flere kjøpesentre i det området der du bor, hva er det som bestemmer hvilket av dem du handler i? Er det f.eks. vareutvalget, at de har stellerom for barn, rene toaletter, ofte arrangementer, eller at du vet du vil møte kjente akkurat der?

Dersom butikker/kjøpesentre har spesielle arrangementer, går du dit da (f.eks. artistbesøk, karneval for barn, tenning av juletre, forfatteres signering av bøker)? Hvem går du sammen med? Fortell om slike opplevelser.

Hva er din mening om handelsstandens pynting ved årshøytider?

Besøker du brukthandler eller antikvitetsforretninger? Går du på auksjon? Kjøper du ofte noe? Fortell gjerne om vellykkede/mislykkede kjøp.

Går du på varemesser av ulike slag? Hender det at du kjøper/bestiller noe?

Har du deltatt i "home-parties" hvor en vertinne ber hjem venner, byr på forfriskninger og prøver å selge f.eks. sminke eller plastartikler, varer som hun har provisjon på? Fortell gjerne utførlig.

Kiosker og gatekjøkkener blir ofte møtesteder og plass for uforpliktende sosial omgang. Fortell om dine erfaringer.

Går du på basarer? Deltar du i kakelotterier o.l.?

Liker du loppemarked? Går du ofte på slike? Hva har du kjøpt? Har du besøkt loppemarkeder utenlands? Fortell!

Har du levert ting til loppemarked? Hva slags varer? Har du arrangert eller deltatt i loppesalg? Hvilket formål? Fortell!

Er det ting du *ikke* kan tenke deg å kjøpe brukt? Hvorfor ikke?

8. Okkupasjonstiden

Hvordan husker du rasjoneringen, varemangelen, køene og surrogatene under 2. (og evt. også 1.) verdenskrig? Fortell gjerne utførlig. Glem ikke hamstring, svartebørshandel og "reise-ut-på-landet-for-å-skaffe-mat".

9. En vellykket handel

Fortell, gjerne utførlig, om en handel som du husker med glede og som det er knyttet minner til. (Du kan også velge et mislykket kjøp.)

Visse kjøp er av en slik karakter at de foregår bare noen få ganger i livet (f.eks. hus-, hytte-, bil- og båtkjøp). Fortell om ditt siste huskjøp. Hvordan foregikk ditt siste bil- eller båtkjøp (enten det var minneverdig eller ikke)? Handlet du i forretning, på messe, gjennom annonse eller med en bekjent? Fortell.

*****